

УДК [355.233.23+37.07]:354.31(477)

Л.І. МИСЬКІВ, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ МОРАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ У ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Ключові слова: адміністративно-правові засоби, морально-правове виховання, курсанти, вищі навчальні заклади, міністерство внутрішніх справ України

Морально-правове виховання передбачає використання різноманітних підходів до його здійснення, характеризує суб'єктів виховної роботи та сприяє виконанню одного з головних завдань вищого навчального закладу - виховання майбутнього покоління України. Морально-правове виховання, як і будь-який послідовний соціальний процес, не може здійснюватись саме по собі, воно реалізується за допомогою використання певних засобів. Саме тому, предметом даного дослідження є адміністративно-правові засоби виховної роботи, які раніше у науковій літературі не розглядалися.

Мета дослідження - розробити поняття та запропонувати класифікацію засобів морально-правового виховання ВНЗ МВС України.

У філології поняття "засіб" характеризується як: 1) спосіб, прийом, захід, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити щось; 2) те, що служить знаряддям у якійсь дії, справі" [1, с.96]; або "засіб – якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити, щонебудь, досягти чогось, спосіб; механізми, пристрої і т. ін., необхідні для здійснення чогонебудь, для якоїсь діяльності" [2, с.326]. Філософська наука конкретизує дане поняття і розглядає засіб як "сукупність предметів, ідей, явищ та способів дій, які є неодмінною умовою реалізації цілі" [3, с.206]. У правни-

чій літературі під "засобом" розуміють прийом, спосіб, предмет для досягнення будь-якої мети [4-6; 7; 8; 9, с.44; 10; 11, с.263; 12, с.15; 13, с.137; 14, с.199; 15, с.3; 16, с.21]. Наприклад, як зазначає А.А. Стародубцев, "засоби частіш за все називаються способами, тоді як для забезпечення дисципліни вживається термін "методи" [17, с.55]. Разом із тим, в адміністративно-правовій літературі під методами управління розуміють способи, прийоми цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт, здійснення управлінських функцій, а в більш узагальненому вигляді – це способи, прийоми, засоби досягнення мети [18, с.72]. Необхідно погодитись із А.А. Стародубцевим у тому, що для характеристики здійснення управлінської діяльності використовуються терміни "методи", "способи", "прийоми", "засоби", які втілюються в певні "форми" - будь-яке зовнішнє виявлення конкретних однорідних дій, що здійснюються з метою реалізації тих чи інших функцій. У зв'язку з цим вчений робить висновок, що ці поняття однорідні й можуть вживатися як синоніми. Тобто, з точки зору змісту між ними немає ніякої різниці [17, с.55].

Отже, засоби – це, перш за все, умови досягнення мети. А, як відомо, способом досягнення мети виступає метод, який виражається у певних прийомах та діях, тобто в засобах. Саме тому зроблено висновок, що адміністративно-правові засоби морально-правового виховання у ВНЗ МВС, це - форми реалізації методів, які використовуються суб'єктами морально-правового виховання під час здійснення ними своїх повноважень.

Основними методами морально-правового виховання є метод переконання, заохочення та примусу. Дані методи реалізуються під час використання відповідних засобів, які, як ми з'ясували раніше, є формами їх реалізації. Наприклад, як зазначено у науковій літературі, "забезпечення державної, в тому числі й службової дисципліни, здійснюється широкою системою організаційних та правових категорій, які в сукупності представляють

засоби забезпечення дисципліни, а також систему цих засобів” [19, с.26].

Як правило, науковці виокремлюють соціальні, економічні та організаційно-правові засоби управлінської діяльності [19; 7; 20, с.76-108; 21, с. 6-47, с. 283-323; 22 с. 6-13; 23 с. 256-320]. Соціальні засоби передбачають створення (забезпечення) нормальних умов праці та побуту; поліпшення медичного обслуговування; приділення уваги відпочинку та дозвіллі працівників; економічні – спрямовані на матеріальне забезпечення і стимулювання; поліпшення матеріально-технічного постачання тощо; організаційно-правові – на підбір та розстановку кадрів; підвищення кваліфікації кадрів; здійснення контролю; підвищення рівня організації службової діяльності та на її правове забезпечення.

Пропонується класифікувати адміністративно-правові засоби морально-правового виховання, які використовуються під час застосування методів переконання, заохочення та примусу, за такими ознаками:

- а) наявністю правового ефекту;
- б) суб'єктом застосування;
- в) об'єктом, на який спрямована виховна дія;
- г) формою впливу.

Так, за наявністю правового ефекту адміністративно-правові засоби морально-правового виховання можна поділити на нормативні та організаційні. Під час застосування методів морально-правового виховання відповідні суб'єкти реалізують розпорядчі повноваження, змістом яких є виконання вимог закону й організація застосування правових норм, а в передбачених законом випадках здійснюють адміністративну юрисдикцію (наприклад, притягнення до дисциплінарної відповідальності). Така діяльність пов'язана з виданням правових актів, які тягнуть за собою певні юридичні наслідки, тобто ведуть до виконання, зміни або припинення адміністративних правовідносин між суб'єктом і об'єктом управління. Отже, *нор-*

мативні засоби реалізуються під час розробки, вдосконалення та скасування правових норм, які містяться у нормативних чи індивідуальних актах. Так, наприклад, нормативним актом у ВНЗ МВС є наказ ректора, що регламентує внутрішній розпорядок закладу. Індивідуальним актом може бути наказ ректора про заохочення курсанта. У теорії права нормативні акти визначаються як такі, що регулюють певну сферу суспільних відносин і є загальнообов'язковими; індивідуальні (ненормативні) – такі, що породжують права і обов'язки лише у тих конкретних суб'єктів, яким вони адресовані у конкретному випадку [24, с.312]. Нормативні засоби морально-правового виховання охоплюються предметом правового забезпечення виховного процесу у ВНЗ МВС у цілому, і такого його напрямку, як морально-правове виховання курсантів, зокрема, і визначають його цілі, принципи, завдання, форми та методи, правовий статус суб'єктів у цій сфері, порядок взаємодії між ними, контроль за якістю виховного процесу та загальні організаційно-правові основи його забезпечення.

Як зазначає Ю.П. Битяк, “значна частина діяльності не втілюється в правову форму, не пов'язана з виданням правових актів і здійсненням юридично значущих дій, тобто не породжує, не змінює та не припиняє адміністративних правовідносин. Ця частина діяльності є не правовою, а організаційною формою, яка безпосередньо не викликає юридичних наслідків” [5, с.133]. *Організаційні засоби* морально-правового виховання полягають у підготовці та здійсненні виховних заходів. Проте, вони мають велике значення у виховній роботі ВНЗ МВС, адже виховний процес здебільшого не пов'язаний з виданням правових актів і здійсненням юридично значущих дій, а його зміст складають виховні заходи, які у переважній більшості випадків не породжують, не змінюють та не припиняють адміністративних правовідносин. Однак застосування організаційних засобів часто передбачає використання правових,

наприклад, видання наказу про проведення конкурсу – огляду курсантської самодіяльності ВНЗ МВС України. Організаційними засобами морально-правового виховання у ВНЗ МВС України є курсові, інститутські, загально університетські збори (наради, конференції), на яких розглядаються відповідні питання. Організаційні засоби реалізуються постійно, вони спрямовані на створення умов культурного, правового виховання курсантів, виховання дисциплінованої поведінки та ін. Вони також реалізуються під час бесід, нарад з питань дисципліни, зустрічей з ветеранами органів внутрішніх справ і т.д.

За *суб'єктом застосування* адміністративно-правові засоби морально-правового виховання поділяємо відповідно до особи (групи осіб), яка в межах своєї компетенції їх здійснює. Суб'єктами застосування адміністративно-правових засобів може виступати весь персонал ВНЗ МВС. Адже життєдіяльність курсанта у ВНЗ МВС досить різноманітна, і він має справу не лише з викладачами, курсовими офіцерами, тощо, але й з методистами та працівниками різних служб, де несе службу в добових нарядах. Наприклад, виконуючи свої функціональні обов'язки у добовому наряді по їдальні, курсант перебуває у підпорядкуванні керівника даної служби, який має право заохотити чи накласти стягнення, або своїм особистим прикладом чи порадою донести до свідомості курсанта те, на що спрямований весь виховний процес у закладі.

За *об'єктом, на який спрямована виховна дія*, адміністративно-правові засоби морально-правового виховання поділяємо на персоналізовані та загальні. *Персоналізовані засоби* морально-правового виховання спрямовані на застосування методу до певної особи чи групи осіб. *Загальні засоби* не мають конкретного адресата і їх застосування поширюється на загальний об'єкт виховання, який підвідомчий певному суб'єкту виховної роботи. Так, персоналізованими засобами морально-правового виховання є проведення індивідуальних бесід з курсантами, профілактика де-

віантної поведінки окремих із них тощо. Як зазначає С.М. Яровий, “у відомчих навчальних закладах у процесі індивідуального виховного впливу на особистість слухача чи курсанта доцільним є використання як методів вивчення особистості, так і методів індивідуального впливу на неї”. До методів вивчення особистості слухача чи курсанта вчений відносить такі традиційні методи, як пізнавальна бесіда, спостереження, експеримент, узагальнення думок інших осіб, вивчення характеристик, документів, анкетування, тестування, аналіз результатів діяльності, листування з батьками [25, с.106]; до основних методів індивідуального виховного впливу на особистість слухача чи курсанта: індивідуальне переконання, індивідуальне навчання, метод прикладу, метод тренування, індивідуальне заохочення та індивідуальний примус, метод покарання [25, с.112].

Загальними засобами можуть виступати нормативні акти, відповідно до яких проводиться виховна робота у закладі; або, якщо розглядати загальні виховні засоби у роботі начальника курсу, то ними виступають збори курсу з вирішення певних питань, проведення парково-господарського дня, ознайомлення всього особового складу курсу з нормативно-правовими актами тощо.

За *формою впливу на об'єкт управління* засоби морально-правового виховання можуть бути прямими та непрямими. Для *прямого впливу* характерні такі ознаки: директивність, наказовий характер прямих (безпосередніх) начальників; однозначність команди, яка, як правило, не залишає підлеглим можливості вибору варіантів; існування багатьох норм та вказівок, які покликані найбільш повно регулювати діяльність підлеглих; стимулювання, яке здійснюється на розсуд керівника (начальника) органів внутрішніх справ за точне і неухильне виконання наказів та вказівок, поведінку підлеглого, а іноді навіть за слухняність, готовність виконати будь-який законний наказ; широке використання елементів примусу.

Методам *непрямого впливу* властиві такі особливості: керівний вплив здійснюється через створення ситуацій, які становлять інтерес, через інтереси курсантів; управлінські акти уповноважують на певні дії; у підлеглих є можливість вибору одного з кількох або навіть багатьох варіантів поведінки; юридичними нормами закріплені автоматично діючий механізм стимулювання.

Запропонувавши декілька підходів до класифікації адміністративно-правових засобів морально-правового виховання, доцільним буде розгляд таких засобів залежно від суб'єкта їх застосування. Адже засоби, які використовуються під час морально-правового виховання, безпосередньо залежать від адміністративно-правового статусу суб'єкта, який їх реалізує. Крім того, беручи до уваги те, що адміністративно-правові засоби морально-правового виховання – це форми реалізації відповідних методів морально-правового виховання, до яких ми віднесли переконання, заохочення і примус, доцільно розглянути як такі засоби використовуються під час застосування того чи іншого методу.

Отже, *ректор* ВНЗ МВС України, застосовуючи метод *переконання*, використовує такі засоби виховної роботи:

- індивідуальні та колективні бесіди;
- особистий приклад;
- виступи на загальних зборах, нарадах, конференціях ВНЗ МВС, тощо;
- організація зустрічей курсантів з видатними діячами держави у цілому та міліцейського відомства зокрема;
- запровадження та забезпечення функціонування конкурсів-оглядів художньої самодіяльності серед інститутів (факультетів) закладу;
- встановлення правил внутрішнього розпорядку в навчальному закладі;
- запровадження традицій у навчальному закладі.

Метод *заохочення* передбачає використання таких засобів:

- оголошення подяки;
- нагородження грошовою винагородою;
- нагородження цінним подарунком;
- нагородження Почесною грамотою Міністерства внутрішніх справ України;
- занесення на “Дошку пошани”;
- нагородження відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;
- нагородження особистою фотокарткою курсанта або слухача, сфотографованого біля розгорнутого прапора навчального закладу;
- направлення батькам курсанта листа з подякою;
- надання дозволу на позачергове звільнення з розташування навчального закладу;
- надання короткострокової відпустки тривалістю до п'яти діб;
- дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- поновлення на навчанні.

Якщо розглядати використання методу *примусу* у ВНЗ МВС, то він застосовується у вигляді накладання дисциплінарних стягнень та інших примусових заходів, зокрема, *ректор* ВНЗ МВС України застосовує:

- усне зауваження;
- зауваження;
- догану;
- сувору догану;
- пониження у спеціальному званні;
- відрахування з ВНЗ МВС.

Подібні засоби морально-правового виховання можуть реалізовувати *проректори ВНЗ МВС України*, які здійснюють безпосереднє керівництво підвідомчою їм сферою (навчально-методичною, науковою, адміністративно-господарською тощо). Відповідно, застосування ними засобів морально-правового виховання також безпосередньо стосується напрямку діяльності, за який вони відповідають.

Начальник інституту (факультету) під час застосування методу переконання використовує такі засоби морально-правового виховання:

- індивідуальні та колективні бесіди;
 - особистий приклад;
 - організація та виступи на загальних інститутських зборах, шикуваннях, конференціях, святах тощо;
 - ознайомлення особового складу інституту з наказами та розпорядженнями МВС України, ректора ВНЗ МВС України;
 - присутність та прийняття участі в засіданнях курсантських громадських формувань інституту (засідання ради зборів відмінників чи молодших командирів, тощо);
 - організація зустрічей з практичними працівниками, ветеранами ОВС України;
 - інформування курсантів про завдання ВНЗ МВС, його структуру, навчальний план, права та обов'язки курсантів, основні види навчальних занять, їх розклад, правила внутрішнього розпорядку, правила проживання в гуртожитку та інші питання діяльності ВНЗ МВС та інституту;
 - сприяння громадським організаціям у проведенні культурно-масових і спортивних заходів, урочистих зборів, присвячених знаменним датам, вечорів відпочинку, днів інституту та ін.;
 - інформування курсантів з питань зовнішньої та внутрішньої політики України;
 - подання пропозицій ректору ВНЗ МВС про призначення із науково-педагогічного персоналу кураторів навчальних груп, контроль за їх роботою, сприяння їм у проведенні виховних і культурно-масових заходів серед курсантів;
 - запровадження традицій інституту;
 - ініціювання проведення культурно-масових та спортивних заходів в інституті.
- Застосовуючи метод заохочення, начальник інституту (факультету) використовує такі засоби:*
- оголошення подяки;
 - дострокове зняття дисциплінарного стя-

гнення;

- направлення батькам курсанта листа з подякою;
- клопотання перед керівником ВНЗ МВС про занесення курсанта на "Дошку пошани" закладу, про присвоєння курсанту чергового спеціального звання; про нагородження почесною фотокарткою біля розгорнутого прапора навчального закладу;
- надання дозволу на позачергове звільнення;
- нагородження почесною грамотою інституту.

Метод примусу, як зазначалось раніше, застосовується у формі дисциплінарних стягнень, які перераховані у ст.12 Дисциплінарного статуту ОВС України, а також інших заходів, які мають примусовий характер (наприклад, перевірка документів, огляд – особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів тощо). Такі заходи є примусовими, оскільки застосовують незалежно від волі й бажання курсантів, і пов'язані насамперед із порушенням курсантом правил внутрішнього розпорядку у ВНЗ, іншою його протиправною поведінкою. Необхідно також відзначити й те, що начальник інституту не має права відраховувати курсанта з ВНЗ МВС України, а тільки подати клопотання про це керівнику навчального закладу.

Заступник начальника інституту (факультету), застосовуючи метод переконання, використовує такі засоби морально-правового виховання:

- індивідуальні та колективні бесіди;
- особистий приклад;
- ознайомлення особового складу інституту з наказами МВС України, ректора ВНЗ МВС України та начальника інституту;
- підтримка та розвиток традицій, що склались в інституті;
- допомога курсантським громадським формуванням;
- організація екскурсій, відвідання музеїв, виставок тощо курсантами інституту;
- ініціювання та проведення конкурсів,

змагань між особовим складом інституту;

- ініціювання та проведення спортивних свят, оздоровчих заходів в інституті;
- організація виступів ветеранів ОВС, випускників інститутів, зустрічі з учасниками війни, представниками творчої інтелігенції;
- здійснення організаційно-методичного керівництва в роботі кураторів (наставників) навчальних груп;
- аналіз морально-психологічного стану курсантів, стану дисципліни та законності в навчальних курсах.

Заступник начальника інституту під час застосування методу *заохочення* використовує такі засоби виховної роботи:

- оголошення подяки;
- дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- направлення батькам курсанта листа з подякою;
- вручення білетів на святкові заходи, що відбуваються в місті розташування ВНЗ МВС;
- звільнення від господарських робіт;
- клопотання перед начальником інституту про надання короткострокової відпустки;
- клопотання перед начальником інституту про занесення курсанта на “Дошку пошани” закладу, про присвоєння курсанту чергового спеціального звання; про нагородження почесною фотокарткою біля розгорнутого прапора навчального закладу;
- нагородження почесною грамотою інституту.

Заступник начальника інституту, застосовуючи метод *примусу*, використовує такі ж засоби виховної роботи, як і начальник інституту.

Начальник навчального курсу, заступники начальника навчального курсу, командири навчальних взводів під час застосування методу *переконання* використовують такі засоби морально-правового виховання:

- індивідуальна та колективна бесіда;
- особистий приклад;
- організація, проведення курсових зборів (Дня дисципліни, підбиття підсумків на-

вчання, дисциплінарної практики, побуту, дозвілля, тощо);

- виступи на курсових зборах;
- підтримка та розвиток функціонування громадських формувань курсу;
- видання наказів та розпоряджень, що характеризують ті чи інші події на курсі;
- ознайомлення курсантів з наказами та розпорядженнями МВС України та керівництва ВНЗ МВС;
- організація та проведення спортивних заходів на курсі;
- організація та проведення конкурсів серед особового складу курсу;
- організація та проведення заходів з нагоди святкування певних подій;
- організація та проведення зустрічей з практичними працівниками ОВС України, випускниками ВНЗ МВС, ветеранами;
- залучення курсантів до роботи у волонтерських загонах (допомога дітям-сиротам, самотнім людям похилого віку тощо);
- організація відвідань культурних та історичних місць держави;
- здійснення організаційно-методичного керівництва роботи кураторів (наставників) навчальних груп.

Метод *заохочення* реалізується під час застосування таких засобів, як:

- оголошення подяки;
- дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- направлення батькам курсанта листа з подякою;
- вручення білетів на святкові заходи, що відбуваються в місті розташування ВНЗ МВС України;
- звільнення від господарських робіт;
- клопотання про надання короткострокової відпустки;
- клопотання про занесення курсанта на “Дошку пошани” закладу, про присвоєння курсанту чергового спеціального звання; про нагородження почесною фотокарткою біля розгорнутого прапора навчального закладу;
- підготовка та представлення подання

про присвоєння курсантам чергових спеціальних звань.

Професорсько-викладацький склад під час застосування методу *переконання* використовує такі засоби морально-правового виховання:

- особистий приклад;
- індивідуальні та колективні бесіди;
- залучення курсантів до роботи в наукових секціях;
- розгляд конкретних питань на прикладі окремих вчинків практичних працівників чи відомих постатей в історії ОВС України;
- проведення “круглих столів”, диспутів, конференцій.

Метод *заохочення* у роботі професорсько-викладацького складу передбачає використання таких засобів:

- позитивна оцінка;
- усна похвала;
- клопотання перед керівництвом курсу про заохочення курсанта.

Застосовуючи метод *примусу*, професорсько-викладацький склад використовує такі засоби:

- негативна оцінка;
- усне зауваження;
- клопотання перед керівництвом курсу про накладення дисциплінарного стягнення.

Наставник (куратор) академічної групи під час застосування методу *переконання* використовує такі засоби морально-правового виховання:

- особистий приклад;
- індивідуальні та колективні бесіди;
- організація дозвілля;
- ознайомлення з цікавими та повчальними подіями, що мали місце у практичних підрозділах ОВС України.

Застосовуючи метод *заохочення та примусу*, куратори (наставники) клопочуться перед керівництвом курсу про заохочення чи стягнення курсантів.

Працівники підрозділів виховної, соціальної роботи та дозвілля, а також підрозділів роботи з персоналом, застосовуючи метод *переконання*, використовують такі засоби

морально-правового виховання:

- особистий приклад;
- індивідуальні та колективні бесіди;
- організація та проведення розважальних заходів (фестивалів, концертів, оглядів творчості тощо);
- залучення курсантів до роботи у громадських формуваннях ВНЗ МВС України;
- надання практичної та методичної допомоги громадським формуванням закладу;
- залучення курсантів до роботи в будинках дитини, школах, інтернатах;

Метод *заохочення та примусу* працівниками цих підрозділів реалізується під час клопотання перед керівництвом курсу про заохочення чи стягнення курсантів, а також під час застосування інших заходів (взяття на профілактичний облік, проведення примусових профілактичних бесід тощо).

Громадські формування ВНЗ МВС України як суб'єкт морально-правового виховання, застосовуючи метод *переконання*, використовують такі засоби:

- пропагування та залучення курсантів до активної діяльності в органах студентського (курсантського, слухацького) самоврядування;
- особистий приклад;
- проведення роз'яснювальної роботи серед курсантів з питань дисципліни та внутрішнього порядку у підрозділах;
- організація зборів з оцінки тих чи інших подій, що відбуваються в державі, навчальному закладі чи конкретному підрозділі;
- ініціювання та допомога в урізноманітненні курсантського дозвілля.

Якщо розглядати метод *заохочення* в діяльності громадських формувань, то він характеризується використанням таких засобів:

- оголошення подяки курсантам, які мають активну життєву позицію та зразкову поведінку;
- клопотання перед керівництвом ВНЗ МВС про оголошення подяки, нагородження особистою фотокарткою біля розгорнутого Прапора ВНЗ МВС, нагородження цінним подарунком, присвоєння чергового спеці-

льного звання.

Метод *примусу* реалізується під час застосування таких засобів:

- зобов'язання курсанта принести публічне вибачення;
- оголошення громадського осуду;
- оголошення суворого попередження;
- клопотання перед керівництвом структурних підрозділів про оголошення догани.

Курсант, якщо розглядати його в аспекті самовиховання, застосовує лише метод переконання, адже бажання виховувати себе може виникнути тільки в разі внутрішнього розуміння необхідності самовдосконалення. Застосовуючи даний метод, курсант використовує такі засоби:

- використання позитивного прикладу своїх однокурсників, старших товаришів, курсових офіцерів, керівників ВНЗ МВС України тощо;
- використання інформації, отриманої під час участі у виховних заходах, що проводяться у навчальному взводі, інституті, ВНЗ МВС;
- використання інформації з питань морально-правового виховання під час лекцій, практичних занять;
- відвідання спеціальних місць (спортивних майданчиків, бібліотек, музеїв тощо).

Підбиваючи підсумок характеристиці засобів морально-правового виховання, варто зазначити, що їх реалізація та ефективність залежить не тільки від адміністративно-правового статусу суб'єктів, які їх застосовують, а багато в чому саме від їх конкретного виду, комплексного застосування декількох засобів, відповідності того чи іншого засобу морально-правового виховання вчинку курсанта. Кожен суб'єкт відповідно до своїх повноважень має право застосовувати ті чи інші засоби, але головним важелем виступає бажання та вірний підхід до їх використання. На практиці зустрічаються випадки формального застосування морально-правових засобів, наприклад, незацікавленість кураторів у здійсненні своїх повнова-

жень або не оголошення наказу про заохочення чи стягнення. Такі помилки не повинні мати місце у виховній роботі, оскільки мають негативні наслідки. Наприклад, у випадку незацікавленості кураторів втрачається довіра курсанта до особи наставника, тим самим порушується виховний баланс, адже на інститут кураторства покладено важливі завдання щодо морально-правового виховання курсантів. Не оголошення наказів про заохочення чи стягнення спонукає нерозуміння курсантом своєї позитивної чи негативної поведінки. Одним із шляхів підвищення якості застосування засобів морально-правового виховання курсантів у ВНЗ МВС, підвищення їх об'єктивності, і, як наслідок, - ефективності, буде розроблення відповідних методичних рекомендацій, в яких необхідно навести їх систему та повноваження суб'єктів виховної роботи щодо їх застосування. Передувати розробці таких методичних рекомендацій повинні соціологічні дослідження за участю як курсантів, так і їх керівників (начальників) з метою визначення доцільності та ефективності застосування того чи іншого виховного засобу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. - Т. 2 / уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. - К. : Аконіт, 1998. - 910 с.
2. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2002. - 1440 с.
3. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. - 2 вид., перероб. і доп. - К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. - 800 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: У 2-х т. : Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). - К. : Вид-во "Юридична думка", 2004. - 584 с.
5. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. -

К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

6. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. - К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.

7. Оспіщев Є. Я. Організаційно-правове забезпечення службової дисципліни курсантів вищих навчальних закладів МВС України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Оспіщев Євген Якович. – Харків, 2004. – 210 с.

8. Коптев П. Б. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів по роботі з персоналом ОВС: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Коптев П. Б. - Харків, 2006. - 212 с.

9. Безсмертний О. К. Порядок попередження про намір застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили з боку працівників міліції / О. К. Безсмертний, В. П. Петков, О. С. Фролов // Вісник Ун-ту внутр. справ. – 1996. – Вип. 1. – С. 44-55.

10. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права / І. П. Голосніченко. - К. : Вища школа, 1991. - 207 с.

11. Масляніцин В. І. Застосування співробітниками міліції спеціальних засобів адміністративного припинення – актуальна проблема сьогодення / В. І. Масляніцин // Вісник Луганськ. ін-ту внутр. справ МВС України. – 2000. – Спеціальний випуск. – С. 263-267.

12. Заєць А. Конституційно-правові засоби обмеження держави контролю над владою / А. Заєць // Вісник Академії правових наук України. - 1998. - № 36. - С. 15-28.

13. Пушкін О. А. Захист суб'єктивних прав громадян як один із засобів забезпечення порядку в громадських місцях / О. А. Пушкін, О. Ф. Скакун // Проблеми охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства : матеріали наук.-практ. конф. – Харків : ХІВС, 1995. – С. 137-139.

14. Зайцев Ю. Вичерпання національних засобів правового захисту: критерії кваліфікації / Ю. Зайцев // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. -

2000. - № 2. - С. 199-203.

15. Станік С. Оптимізація правотворчої діяльності як правового засобу утвердження прав і свобод людини / С. Станік // Право України. – 1999. - № 5. – С. 3-7.

16. Юзьков Л. П. Засоби правового впливу в сфері державного управління / Л. П. Юзьков // Вісник Київськ. ун-ту. – 1983. - № 4. – С. 21-25.

17. Стародубцев А. А. Організаційно-правові питання діяльності інспекцій особового складу щодо зміцнення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Стародубцев А. А. - Харків, 1999. – 185 с.

18. Битяк Ю. П. Адміністративне право України : конспект лекцій / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. – Харків : НЮА України ім. Я. Мудрого, 1996. – 160 с.

19. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання): дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Синявська Олена Юхимівна. - Харків, 2001. - 216 с.

20. Державне управління : навч. посібник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. - К. : Знання-Прес, 2003. - 343 с.

21. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посібник / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Вежа, 2000. – 558 с.

22. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / за ред. Авер'янова В. Б.. – К., 1999. – 51 с.

23. Государственное управление: основы теории и организации: Учебник / под ред. В. А. Козбаненко. – М.: Статут, 2002– . – 2002. – Т. 1. – 364 с.

24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. Пер. з рос. – Харків : Консум, 2001. - 656 с.

25. Яровий С. М. Організаційно-правове

забезпечення виховної роботи в закладах освіти МВС України: дис. ... кандидата | юрид. наук : 12.00.07 / Яровий С. М. – Харків, 2003. – 192 с.

Миськів Л. І. Адміністративно-правові засоби морально-правового виховання курсантів у ВНЗ МВС України / Л. І. Миськів // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 263–272 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09mlivmi.pdf>

Запропоноване авторське поняття адміністративно-правових засобів морально-правового виховання курсантів ВНЗ МВС України та їх класифікацію; розглянуто використання даних засобів у виховному процесі ВНЗ МВС України.

Мыскив Л.И. Административно-правовые средства морально-правового воспитания курсантов в ВУЗах МВД Украины

Предложено авторское понятие административно-правовых средств морально-правового воспитания курсантов ВУЗов МВД Украины и их классификацию; рассмотрено использование данных средств в воспитательном процессе ВУЗов МВД Украины.

Myaskiv L.I. Administrative of Means of Moral-Legal Education of Cadets in High Schools of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

It is offered author's concept of administrative-legal means of moral-legal education of cadets of high schools of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and their classification; use of the given means in educational process of high schools of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is considered.